

De rol van online platformen bij criminele uitbuiting

Tactisch Intelligence Beeld

Expertisecentrum
Mensenhandel &
Mensensmokkel

- Zeven platformen, vijf fasen van criminele uitbuiting
- Onderzoekperiode 1 januari 2021 tot 1 oktober 2022
- Rubricering: openbare publicatie

De rol van online platformen bij criminele uitbuiting

Tactisch Intelligence Beeld

Zwolle, 11 juli 2023

Colofon

Het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM) is een samenwerkingsverband van de politie, de Koninklijke Marechaussee, de Nederlandse Arbeidsinspectie, de Immigratie- en Naturalisatiedienst en het Openbaar Ministerie.

Bij het EMM komen signalen van en strafrechtelijke onderzoeken naar mensenhandel en mensensmokkel samen en vindt vervolgens een vertaling plaats naar operationele, tactische en strategische producten aan de hand waarvan de partnerorganisaties hun strafrechtelijke en publiekrechtelijke bevoegdheden kunnen toepassen.

Het EMM maakt gebruik van stockfotografie en/of door AI gegenereerde afbeeldingen, de personen getoond op foto's komen niet voor in het rapport.

Copyright © 2023 EMM
Alle rechten voorbehouden

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding en doelstelling	5
1.2 Onderzoeksvragen	5
2. Onderzoeksmethode	7
3. Onderzoeksbevindingen	10
3.1 Welke online platformen zijn geïdentificeerd in relatie tot criminele uitbuiting?	10
3.2 Op welke vormen van criminele uitbuiting hebben online platformen betrekking?.....	11
3.3 In welke fasen van criminele uitbuiting vervullen online platformen een rol?	11
4. Conclusie en aanbevelingen.....	15
Geraadpleegde bronnen.....	17

1

Inleiding

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Online communicatie neemt een steeds belangrijker plaats in de maatschappij in. In lijn met deze ontwikkeling zijn verschillende fasen van het proces van mensenhandel verschoven naar het online domein (Europol, 2021). Om meer zicht te krijgen op deze verschuiving heeft het EMM eerder al onderzoek gedaan naar de rol van online platformen in relatie tot binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen (EMM, 2021) en naar de rol van online platformen in relatie tot arbeidsuitbuiting (EMM, 2022). Europol stelt dat ook in relatie tot criminele uitbuiting werving in toenemende mate online gebeurt (Europol, 2021). Dit blijkt ook uit mediaberichten, zoals het recente bericht van de NRC over 2.700 slachtoffers die, nadat ze zijn geworven met Facebookadvertenties waarin hoge bedragen zijn beloofd, op de Filipijnen zijn gedwongen tot online oplichting (NRC, 2023). Er zijn meer aanwijzingen dat de criminele uitbuiting zelf online plaatsvindt. Zo heeft de BBC in 2022 bericht over het criminele verdienmodel van TikTok dat schuilgaat achter het online bedelen van vluchtelingen dat op TikTok plaatsvindt (BBC, 2022).

In 2022 heeft de politie een intern actieplan opgesteld om de bestrijding van criminele uitbuiting te versterken. In dit actieplan wordt ook aandacht gevraagd voor de situatie dat steeds meer slachtoffers van criminele uitbuiting online worden geronseld. Er is nog weinig zicht op de wijze waarop activiteiten rondom criminele uitbuiting in Nederland naar het online domein zijn verschoven. Om de politie beter in positie te brengen in de aanpak van criminele uitbuiting met betrekking tot online platformen is het huidige onderzoek verricht. Daarbij is het barrièremodel mensenhandel, dat met de fasen werving, entree, huisvesting, identiteit, binding, arbeid en financieel gewin het gehele uitbuitingsproces beslaat, als uitgangspunt genomen.

1.2 Onderzoeksvragen

Om zicht te krijgen op de rol van online platformen in relatie tot criminele uitbuiting is de volgende centrale onderzoeksvraag geformuleerd:

Op welke wijze worden online platformen ingezet in relatie tot criminele uitbuiting?

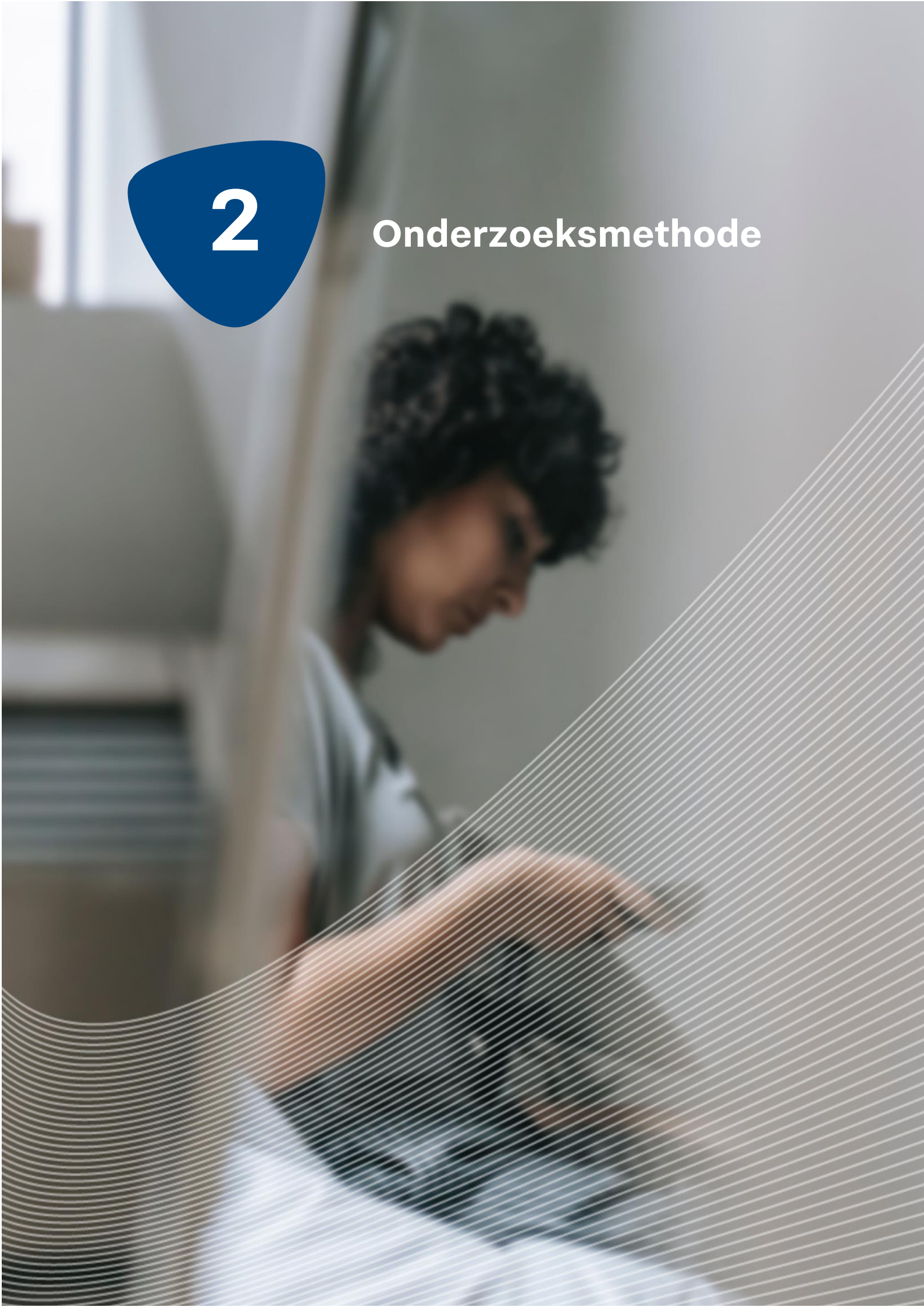
Voor de beantwoording van deze centrale vraag zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- 1. Welke online platformen zijn geïdentificeerd in relatie tot criminele uitbuiting?**
- 2. Op welke vormen van criminele uitbuiting hebben online platformen betrekking?**
- 3. In welke fasen van criminele uitbuiting vervullen online platformen een rol?**

2

Onderzoeksmethode

2. Onderzoeksmethode

Om zicht te krijgen op de wijze waarop online platformen een rol spelen bij criminele uitbuiting zijn voor de onderzoeksperiode van 1 januari 2019 tot 1 oktober 2022 alle incidenten en strafrechtelijke onderzoeken van de politie, de Koninklijke Marechaussee (KMar) en de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA) naar criminele uitbuiting geanalyseerd.

Om zicht te krijgen op registraties van criminele uitbuiting is in de EMM-database¹ gezocht naar relevante incidenten van de politie en de KMar (artikel 8 Wet politiegegevens [Wpg]). In de onderzoeksperiode zijn in het politieregistratiesysteem Basis Voorziening Handhaving (BVH) 545 incidenten vastgelegd met de incidentcode “Mensenhandel uitbuiting in strafbare activiteiten” (F563). In het Basis Processen Systeem (BPS) van de KMar, dat enkel een algemene feitcode mensenhandel (344) kent, zijn alle 472 incidenten doorgenomen die zijn vastgelegd onder deze feitcode. Dit heeft zicht gegeven op 3 incidenten criminele uitbuiting. Daarnaast is in de artikel 8 Wpg module van de NLA een zoekslag gedaan naar incidenten die de tekst “criminele uitbuiting” bevatten.² Dit heeft 20 incidenten opgeleverd. Aanvullend is in de EMM-database gezocht naar strafrechtelijke onderzoeken van de politie, de KMar en de NLA (artikel 9 Wpg) die in Summ-IT zijn gekoppeld aan het strafbare feit “Mensenhandel uitbuiting in strafbare activiteiten” (CA-code U03) óf waarbij in het veld ‘naam’ of in het veld ‘feit’ “criminele uitbuiting” of “strafbare activiteiten” staat. Dit heeft 13 politieonderzoeken naar criminele uitbuiting opgeleverd.

Al deze incidenten en onderzoeken zijn handmatig doorzocht op een vermelding van een online platform. Vervolgens is beoordeeld of het online platform is vastgelegd in relatie tot criminele uitbuiting. Van de 545 BVH-incidenten criminele uitbuiting staat in 19 incidenten een online platform vermeld, maar slechts bij 11 incidenten is daadwerkelijk sprake van een relatie tussen het online platform en de criminele uitbuiting. Van de 3 BPS-incidenten criminele uitbuiting heeft één incident betrekking op een online platform, maar er is geen sprake van een relatie tussen het platform en criminele uitbuiting. In de 20 incidenten met de tekst “criminele uitbuiting” die zijn vastgelegd in de artikel 8 Wpg module van de NLA wordt geen vermelding gemaakt van een online platform, dus deze incidenten vallen af. In 6 van de 13 Summ-IT onderzoeken van de politie staat een online platform vermeld, waarbij er in al deze onderzoeken sprake is van een relatie tussen het online platform en criminele uitbuiting.

Kortom, de dataverzameling heeft in de onderzoeksperiode van 1 januari 2021 tot 1 oktober 2022 568 incidenten en 13 strafrechtelijke onderzoeken naar criminele uitbuiting opgeleverd, maar in slechts 17 casussen – dit betreft 11 BVH-incidenten en 6 Summ-IT-onderzoeken die geen overlap vertonen – is er daadwerkelijk een online platform vastgelegd in relatie tot criminele uitbuiting. Deze 17 casussen zijn geanalyseerd ten behoeve van dit onderzoek.

Het is mogelijk dat in de opvolging van deze registraties en onderzoeken is geconcludeerd dat criminele uitbuiting, of de inzet van het online platform, niet kan worden bewezen. Hier is in de

¹ Het EMM heeft een database ingericht met onder andere de incidenten mensenhandel en mensensmokkel van de politie en de KMar (artikel 8 Wpg) en de inhoud van strafrechtelijke onderzoeken mensenhandel en mensensmokkel van de politie, de KMar en de NLA (artikel 9 Wpg).

² Het EMM heeft er vooralsnog voor gekozen de incidenten mensenhandel en mensensmokkel uit deze module niet op te nemen in de EMM-database, omdat het complex is deze registraties (structureel) aan de module te onttrekken.

bevindingen niet voor gecorrigeerd. Aangezien er ook lopende onderzoeken naar criminele uitbuiting in de analyse zijn geïnccludeerd, is het mogelijk dat de betrokkenheid van een online platform nu niet bekend is maar in een later stadium van het onderzoek alsnog in beeld komt.

Op basis van dit onderzoek kan enkel een uitspraak worden gedaan over de geregistreerde rol van online platformen in relatie tot criminele uitbuiting. Als slachtoffers en verdachten³ niet of nauwelijks verklaren over de rol van online platformen in relatie tot criminele uitbuiting zal deze informatie ook ontbreken in de doorgenomen registraties. Daarnaast moet worden benadrukt dat mensenhandel vaak verborgen blijft (*dark number*). Criminele activiteiten vinden heimelijk plaats of hebben de schijn van legaliteit, en slachtoffers willen of durven zich vaak niet bekend te maken of realiseren zich niet dat zij slachtoffer van mensenhandel zijn.

³ Vanuit juridisch oogpunt kunnen personen pas als slachtoffer en dader worden geclassificeerd als er sprake is van een rechterlijke bewezenverklaring. Dit onderzoek is onder andere gebaseerd op data van lopende strafrechtelijke onderzoeken en derhalve is veelal sprake van vermoedelijke slachtoffers en vermoedelijke daders. Vanwege de leesbaarheid van deze rapportage is ervoor gekozen om de termen slachtoffers en verdachten te hanteren.

3

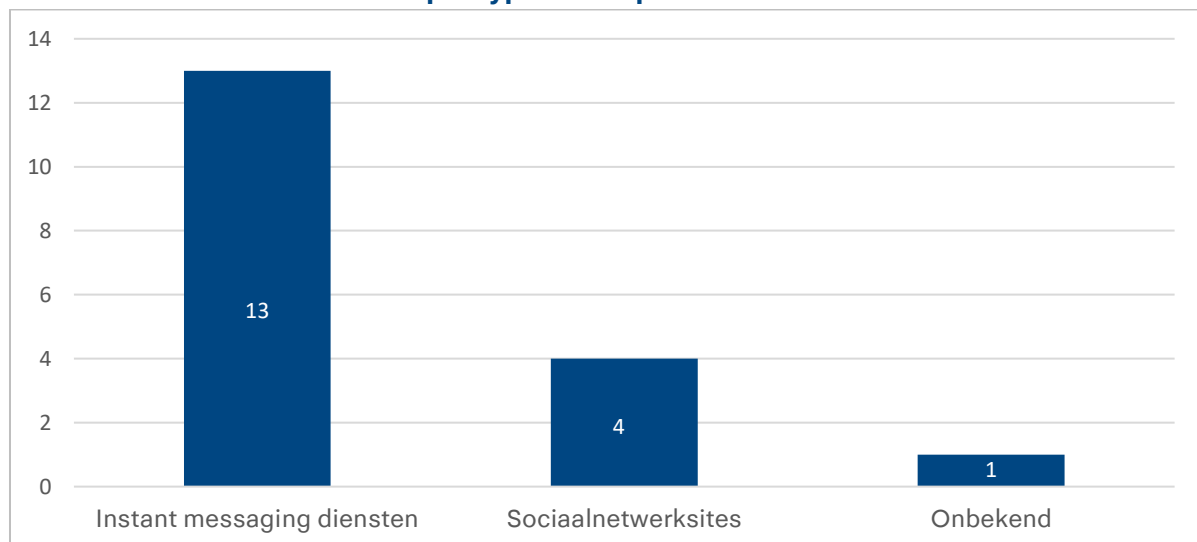
Onderzoeksbevindingen

3. Onderzoeksbevindingen

3.1 Welke online platformen zijn geïdentificeerd in relatie tot criminele uitbuiting?

Uit de dataverzameling zijn 17 casussen naar voren gekomen waarin een online platform is vastgelegd in relatie tot criminele uitbuiting. In deze 17 casussen worden 7 verschillende online platformen bij naam genoemd. Het betreft de instant messaging diensten WhatsApp, Snapchat, Facebook Messenger,⁴ JusTalk en Surespot⁵ en de sociaalnetwerksites Badoo en Facebook. Instant messaging diensten komen veruit het meeste voor met 13 casussen (77 procent). Dit zijn diensten waarmee via internet (privé)berichten en/of foto's en geluids- en/of video-opnamen kunnen worden verstuurd. Ook chatapps zijn onder deze categorie geschaard. Sociaalnetwerksites komen in 4 casussen naar voren. Voor één casus geldt dat onbekend is op welk platform in de registratie wordt bedoeld, omdat in het betreffende onderzoek enkel is vastgelegd dat er wordt gechat met de slachtoffers. Het aantal casussen in Grafiek 1 telt op tot 18, omdat in één casus zowel een instant messaging dienst als sociaalnetwerksite voorkomt.

Grafiek 1. Het aantal casussen per type online platform

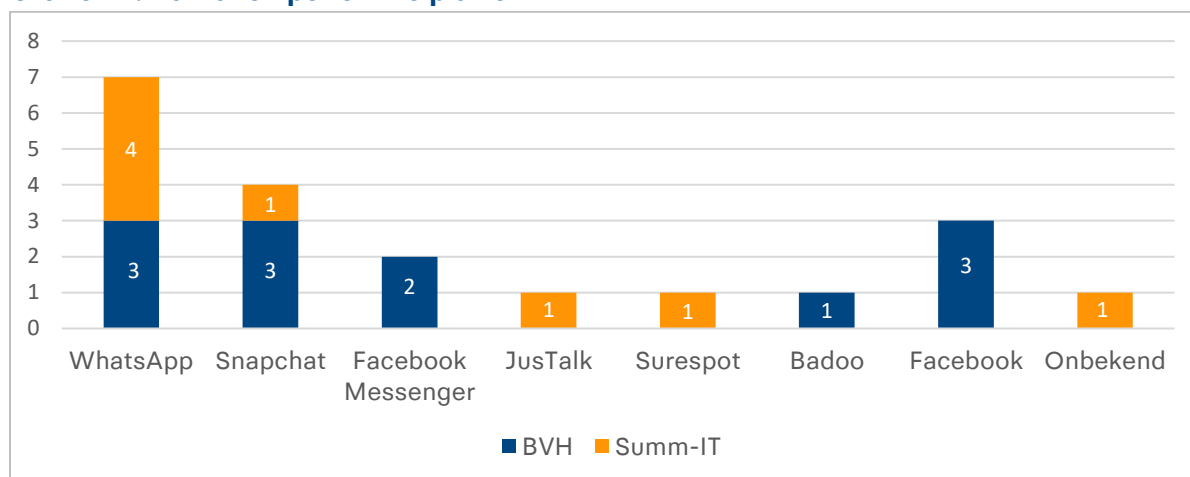

In de 17 casussen criminele uitbuiting komen de 7 verschillende online platformen in totaal 20 keer naar voren. In één casus worden drie verschillende online platformen bij naam genoemd en in een andere casus zijn twee verschillende online platformen vastgelegd, wat betekent dat er in twee casussen meer dan één online platform is ingezet in relatie tot de uitbuitingssituatie. In Grafiek 2 is te zien dat WhatsApp het vaakst voorkomt, gevolgd door Snapchat en Facebook.

⁴ Facebook Messenger is een dienst voor instant messaging, verbonden aan de sociaalnetwerksite Facebook.

⁵ Surespot is sinds 31 juli 2022 opgeheven.

Grafiek 2. Aantallen per online platform

3.2 Op welke vormen van criminele uitbuiting hebben online platformen betrekking?

De 17 casussen waarin een online platform is vastgelegd in relatie tot criminele uitbuiting hebben betrekking op 4 verschillende vormen van criminele uitbuiting. Dit betreft drugscriminaliteit (n=9), winkeldiefstal (n=5), oplichting (n=2) en fraude (n=1). Onder drugscriminaliteit wordt hier drugshandel, drugssmokkel en drugsproductie geschaard. In Tabel 1 is het aantal casussen per vorm van criminele uitbuiting en per platform weergegeven. WhatsApp blijkt niet alleen het vaakst maar ook bij alle vormen van uitbuiting voor te komen.

Tabel 1. Aantal casussen per vorm van criminele uitbuiting en per platform

Vorm van criminele uitbuiting	Platform								Totaal
	WhatsApp	Snapchat	Facebook Messenger	JusTalk	Surespot	Badoo	Facebook	Onbekend	
Drugscriminaliteit	3	2	1			1	2	1	(10) 9
Winkeldiefstal	2	2					1		(5) 5
Oplichting	1		1	1	1				(4) 2
Fraude	1								(1) 1
Totaal	7	4	2	1	1	1	3	1	(20) 17

3.3 In welke fasen van criminele uitbuiting vervullen online platformen een rol?

Voor de 17 casussen is nagegaan in welke fase van criminele uitbuiting de 7 verschillende online platformen zijn ingezet. Het barrièremodel mensenhandel, dat het hele uitbuitingsproces beslaat, is daarbij als uitgangspunt genomen. De rol van online platformen in de verschillende fasen van criminele uitbuiting kan daarbij als volgt worden omschreven:

1. Werving – online rekruteren via persoonlijke berichten;
2. Entree – online hulp bieden bij het regelen van verblijfsdocumenten en vervoer;
3. Huisvesting – het via online platformen regelen van huisvesting;
4. Identiteit – digitale communicatie over identiteitsgegevens en -documenten;
5. Binding – digitaal berichtenverkeer om het slachtoffer te binden;
6. Arbeid – digitale communicatie over de uitvoering van de strafbare feiten;
7. Financieel – digitale communicatie over verdiensten.

In Tabel 2 wordt het aantal casussen per fase van criminele uitbuiting en per platform weergegeven. In de fasen 'identiteit' en 'financieel' is geen informatie vastgelegd over een online platform, dus deze twee fasen zijn niet opgenomen in Tabel 2. In vijf casussen wordt een online platformen voor twee verschillende fasen van criminele uitbuiting (werving-entree en binding-arbeid) ingezet. Dat verklaart dat de aantallen in de Tabel 2 optellen tot 22.

De fase waarin de online platformen het meest worden ingezet is 'binding' (n=9), gevolgd door de fase 'arbeid' (n=8). Het betreft voornamelijk WhatsApp (n=9) en Snapchat (n=6). Onder Tabel 2 worden de casussen per fase van criminele uitbuiting meer inhoudelijk beschreven.

Tabel 2. Aantal casussen per fase van criminele uitbuiting en per platform

Fase van criminele uitbuiting	Platform								Totaal
	WhatsApp	Snapchat	Facebook Messenger	JusTalk	Surespot	Badoo	Facebook	Onbekend	
Werving	1		1			1	1		(4) 3
Entree	1						1		(2) 1
Huisvesting							1		(1) 1
Binding	4	3	1				1		(9) 9
Arbeid	3	3	1	1	1			1	(10) 8
Totaal	9	6	3	1	1	1	4	1	(26) 22

Werving

Uit Tabel 2 blijkt dat online platformen in drie casussen zijn ingezet voor werving. Het betreft drie casussen die betrekking hebben op drugscriminaliteit. Eén casus betreft een aangifte verblijfsvergunning mensenhandel (B8/3-aangifte), waarbij het slachtoffer heeft verklaard te zijn gedwongen tot drugshandel in Italië. De mensenhandelaar in Italië heeft gebruik gemaakt van communicatie via Facebook en WhatsApp om het slachtoffer onder valse voorwendselen van Nigeria naar Italië te laten overkomen. De tweede casus betreft een slachtoffer dat in Nederland wordt gedwongen tot het vervoeren van drugs naar de gevangenis waar de verdachte verblijft. Zij hebben elkaar voorafgaand aan de detentie van de verdachte leren kennen via Badoo, maar dit platform speelt verder geen geregistreerde rol in de casus. In de derde casus heeft het slachtoffer verbleven en werkzaamheden verricht in een hennepkwekerij in Nederland. Voorafgaand aan zijn komst naar Nederland heeft het slachtoffer via Facebook Messenger contact gehad over de hennepkwekerij met de verdachte, die woonachtig is in het herkomstland van het slachtoffer. Vermoedelijk is Facebook Messenger in deze casus gebruikt om het slachtoffer te werven. Uit de casus blijkt niet dat het slachtoffer, eenmaal in Nederland, nog contact heeft met de verdachte (of met anderen) via online platformen.

Entree

Uit Tabel 2 blijkt dat in één casus twee online platformen zijn ingezet voor entree. Dit betreft de voornoemde B8/3-aangifte. In deze casus heeft de verdachte met het slachtoffer gecommuniceerd via WhatsApp en Facebook over de details van de reis van Nigeria naar Italië, waaronder vervoersmiddelen, route en contactgegevens van mensensmokkelaars. Vanaf het

moment dat het slachtoffer aankomt in Italië vindt de gedwongen drugsverkoop plaats in opdracht van anderen, waarbij geen gebruik wordt gemaakt van online platformen.

Huisvesting

Uit Tabel 2 blijkt dat een online platform in één casus is ingezet voor huisvesting. Dit betreft een casus die betrekking heeft op gedwongen winkeldiefstallen. Voorafgaand aan de gezamenlijke komst van de verdachte en het slachtoffer naar Nederland, heeft de verdachte via Facebook zicht gekregen op contacten van het slachtoffer, die hij heeft benaderd voor verblijfsadressen.

Binding

Uit Tabel 2 blijkt dat online platformen in negen casussen zijn ingezet voor binding: 4 casussen hebben betrekking op drugscriminaliteit, 4 op winkeldiefstal en één op oplichting. De binding krijgt veelal vorm door het versturen van digitale (dreigende) berichten aan het slachtoffer.

Van de 4 casussen die betrekking hebben op drugscriminaliteit, worden in drie casussen dreigberichten verstuurd. Het betreft dreigberichten die, soms herhaaldelijk, via WhatsApp (n=2) en Snapchat (n=1) worden verstuurd, voorafgaand aan het plegen van de strafbare feiten. De vierde casus betreft een slachtoffer van criminele uitbuiting (drugshandel) in Italië, die heeft verklaard dat een voodoopriester vanuit Nigeria herhaaldelijk contact zoekt via Facebook (door middel van vriendschapsverzoeken), wat door het slachtoffer als bedreigend wordt ervaren.

Bij de 4 casussen die betrekking hebben op winkeldiefstal worden ook dreigberichten gestuurd. Deze gaan over het plegen van de diefstallen en worden via WhatsApp (n=2) en Snapchat (n=2) aan de slachtoffers verstuurd, voorafgaand en tijdens het plegen van de diefstallen. Eén van de slachtoffers betreft een zwakbegaafde man, een ander slachtoffer is een minderjarig meisje.

Arbeid

Uit Tabel 2 blijkt dat online platformen in 8 casussen betrekking hebben op de fase 'arbeid'. In 3 casussen betreft het drugscriminaliteit. In één casus wordt het slachtoffer gedwongen om contact te leggen met dealers en klanten via Snapchat. In de tweede casus wordt een zwakbegaafd persoon gedwongen om afspraken te maken over hoeveelheden en leveringen van drugs, deze afspraken vonden plaats via WhatsApp. De derde casus heeft betrekking op personen die vanwege een verslaving en/of schulden zijn gedwongen om in het buitenland bolletjes cocaïne te slikken en naar Nederland te smokkelen. De instructies voor drugssmokkel zijn deels in persoon gegeven en deels via een onbekende instant messaging app gedeeld.

Van de overige 5 casussen hebben er 2 betrekking op winkeldiefstal, waarbij gebruik wordt gemaakt van Snapchat. In beide casussen krijgt een persoon via Snapchat opdracht om specifieke goederen te stelen in aangewezen winkels. Eén van hen wordt daarna opgewacht door een groep personen die zijn overgegaan tot bedreiging en het afpakken van de goederen. Daarnaast zijn er 2 casussen die betrekking hebben op oplichting. Het betreft vrouwen in een kwetsbare positie die worden gedwongen om door middel van online platformen als Whatsapp, JusTalk, Surespot en/of Facebook (waarop ze zich als een ander moeten voordoen) contact te leggen/relaties aan te gaan met mannen en het ontvangen geld moeten afdragen. De laatste casus heeft betrekking op fraude. Het slachtoffer in deze casus is overgehaald om een kenteken op naam te laten zetten, ten behoeve van een derde persoon. De inhoudelijke communicatie tussen de verdachte en het slachtoffer verloopt grotendeels via WhatsApp.

4

Conclusie en aanbevelingen

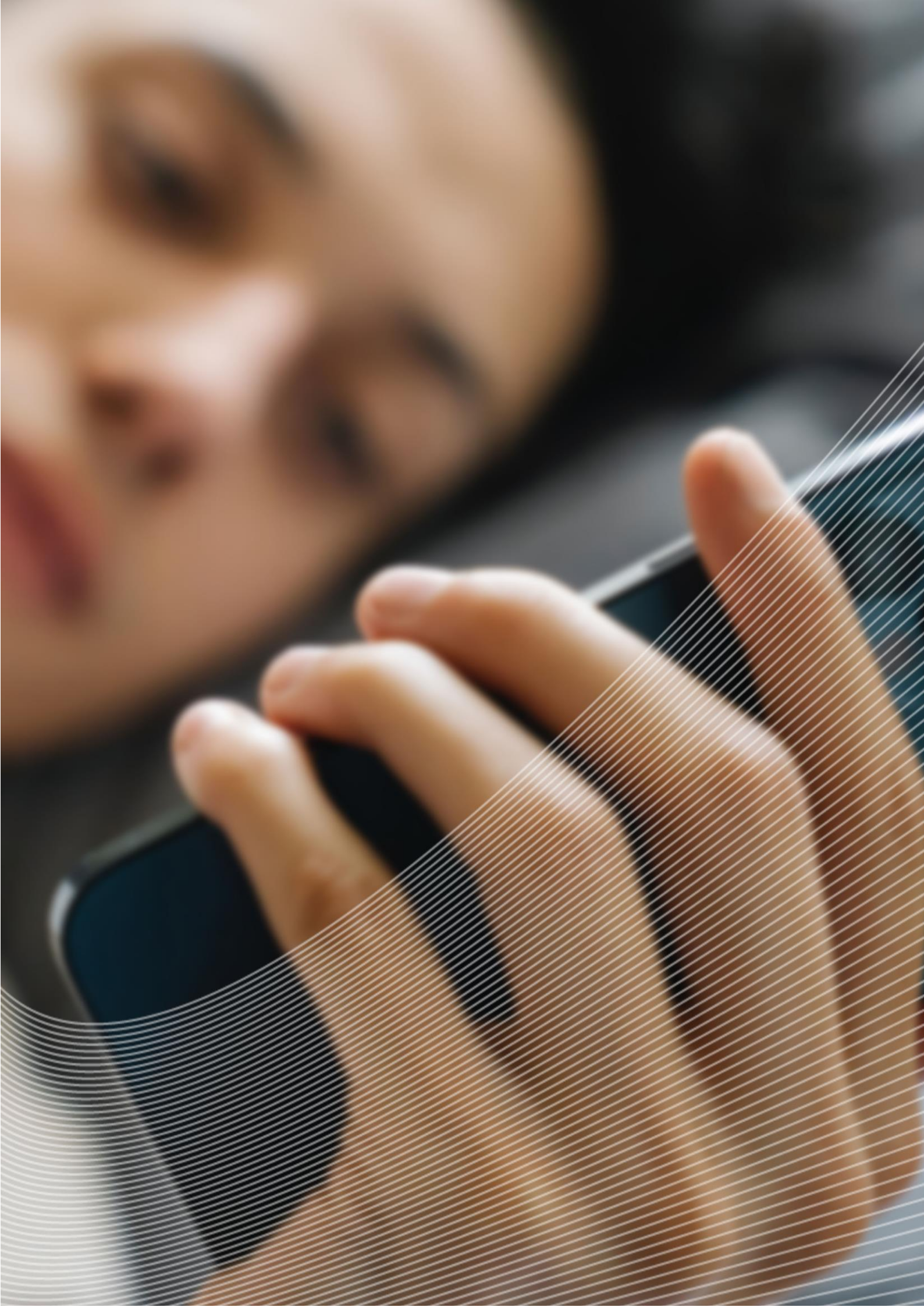
4. Conclusie en aanbevelingen

Om meer zicht te krijgen op de verschuiving naar het online domein heeft het EMM onderzoek gedaan naar de rol van online platformen bij criminele uitbuiting, in navolging van de twee eerdere onderzoeken van het EMM naar de rol van online platformen bij binnenlandse seksuele uitbuiting en arbeidsuitbuiting. Het barrièremodel mensenhandel is daarbij als uitgangspunt genomen. Voor dit onderzoek is overgegaan tot een analyse van incidenten en onderzoeken van de politie, de KMar en de NLA, voor de periode van 1 januari 2021 tot 1 oktober 2022.

Het aantal registraties waaruit blijkt dat een online platform een rol heeft gespeeld bij criminele uitbuiting is relatief klein. Van de 568 incidenten en 13 onderzoeken naar criminele uitbuiting zijn 17 casussen onderkend waarin een platform is vastgelegd in relatie tot criminele uitbuiting. Deze 17 casussen hebben betrekking op 7 verschillende platformen. Het betreft de instant messaging diensten WhatsApp, Snapchat, Facebook Messenger, JusTalk en Surespot en de sociaalnetwerksites Badoo en Facebook. Instant messaging diensten, waarmee via internet berichten, foto's en/of geluids- en video-opnamen kunnen worden verstuurd, komen veruit het meeste voor (77 procent). Dit betreft vooral WhatsApp, gevolgd door Snapchat en Facebook.

De 17 casussen hebben betrekking op 4 verschillende vormen van criminele uitbuiting: drugscriminaliteit, winkeldiefstal, oplichting en fraude. Drugscriminaliteit komt met 9 casussen het meeste voor (53 procent), gevolgd door winkeldiefstal. Online platformen worden in relatie tot criminele uitbuiting het vaakste ingezet in de fasen 'binding' en 'arbeid'. Het betreft voornamelijk WhatsApp en Snapchat. De binding krijgt veelal vorm door het versturen van digitale (dreigende) berichten aan het slachtoffer. In de fase arbeid is er sprake van digitale communicatie over de uitvoering van de strafbare feiten. In de 3 casussen waarin de platformen betrekking hebben op online werving, heeft de werving plaatsgevonden voor drugscriminaliteit.

Om meer zicht te krijgen op de wijze waarop online platformen worden ingezet in relatie tot criminele uitbuiting, verdient het aanbeveling om in intakegesprekken standaard te vragen in hoeverre en op welke wijze online platformen een rol hebben gespeeld in de uitbuitingssituatie. Door de rol van online platformen eenduidig te registreren en waar mogelijk gegevensdragers in beslag te nemen en uit te lezen, kan ondersteunend bewijs worden gezocht. Door informatie beter vast te leggen kan meer richting worden gegeven aan de aanpak van criminele uitbuiting.

Geraadpleegde bronnen

BBC (12 oktober 2022). *TikTok profits from livestreams of families begging*. Geraadpleegd op 4 juli 2023 via <https://www.bbc.com/news/world-63213567>.

Europol (2021). *Serious and Organised Crime Threat Assessment 2021*. The Hague. Geraadpleegd op 4 juli 2023 via <https://www.europol.europa.eu/publicationevents/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessmentsocta-2021>.

Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (2021). *De rol van online platformen bij binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen*. Gepubliceerd op <https://www.emm-online.nl/publicaties>.

Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (2022). *De rol van online platformen bij arbeidsuitbuiting*. Gepubliceerd op <https://www.emm-online.nl/publicaties>.

NRC (29 juni 2023). *Politie in de Filippijnen bevrijdt duizenden 'cyberslaven'*. Geraadpleegd op 4 juli 2023 via <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/06/29/mensenhandel-politie-in-de-filippijnen-bevrijdt-duizenden-cyberslaven-a4168503>.

Postbus 100
3970 AA Driebergen

www.emm-online.nl

OPENBAAR MINISTERIE

 POLITIE

Nederlandse Arbeidsinspectie
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Immigratie- en Naturalisatiedienst
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Koninklijke Marechaussee